

—Possunt diebus festis spectacula frequentari?

R. Vetitum est in variis canonicis Constitutionibus ac præsertim in illa Benedicti XIV quæ incipit: «*Nihil profecto,*» lata die 12 Augusti, anni 1742.

—Licet petere diminutionem dierum festorum?

R. Benedictus XIII ad petitionem Provincialis Tarraconensis Concilii concessit diminutionem dierum festorum, ita ut, audita Missa, in minoribus festivitibus operibus servilibus manum liceret porrigere. Idem pro aliis locis concessit Benedictus XIV, sed cum videret impugnari ab aliquibus Constitutionem Urbani VIII de dierum festorum celebratione, vetuit Constitutione sua «*Non multi menses,*» lata die 14 Novembris, 1748, hac de re agi «*nec multo minus ullum librum dissertationem epistolam, seu alterius generis opus quo Decretum ipsum seu directe sive indirecte oppugnare, edere aut publicare audeant.*»

—Dies festi favent ignaviæ?

R. Anima habet vitam spiritualem, et spiritualis vita spirituali pabulo, juxta suam naturam, indiget.

Negare illi hoc pabulum sordidum materialismum sapit. Potius favent ignaviæ dies dicati dæmoni, nempe. 1.º Tres dies saturnalium paganorum. 2.º Dies lunæ seu feria secunda, in qua plures qui laborant in die Dominico non laborant in sequenti, ut diabolo serviant. 3.º Dies destinati ad agitationem taurorum. 4.º Dies festorum aliquorum (non omnium) quæ nationalia dicuntur, quibus odia inter cives foveantur, etc., etc., etc.

LECTIO XCIX.

DE TESTAMENTIS, ET SUFFRAGIIS PRO DEFUNCTIS.

—Quid est testamentum?

R. Mentis ultima obtestatio, seu declaratio suprema, solemnisque eorum quæ quis de bonis suis post mortem fieri cupit.

—Quotuplex est testamentum ex nostris legibus?

R. Solemne et minus solemne seu privilegiatum.

2.º Apertum seu nuncupativum, et clausum seu scriptum. (1)

3.º Forale et juris communis.

—Quænam sunt testamenta privilegiata?

R. Testamenta militaris, cæci, rustici, tempore epidemici, et *in forma pauperis* (*declaracion de pobreza*), quin etiam et ipsa testamenta juxta Cantabricas vel Aragonenses forales leges inita, et prouti generali legislationi Hispaniæ seu juri communi Hispano opponuntur, privilegiata sunt.

—Clerici ex antiqua Hisp. disciplina testamenta condebant?

R. Af. Patetque ex supradictis Lect. LXXIII, fol. 360.

—Quo tempore spolia Episcoporum non illorum ecclesiæ sed Apostolicæ Camera cesserunt?

R. A tempore schismatis Avenionensis, versus finem sæculi XIV. In Hispania vero anno 1497, contradicentibus Catholicis Regibus, curas ad hoc agente D. Bernardino Carvajal, Ap. Sedis Legato. (2)

—Quid hodiedum de spoliis Episcoporum ex Noviss. Concordia?

R. Vide supra lect LXXXII, fol. 403. Ideo nihil amplius de testamenti factione Episcopali, vel ecclesiasticorum spoliiorum administratione, cum hæc jam in ecclesiastica nostra disciplina amplius vix non fere existant.

—Quid de testamentorum adimpletione Sancta Synodus?

R. «*Episcopi etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegati in casibus a jure concessis omnium piarum dispositionum tam in ultima voluntate quam inter vivos sint executores.*»

—Quid de his nostræ civiles leges?

R. Clerici possunt succedere etiam in bonis profecticiis, et ratione Ecclesiæ seu beneficii acquisitis (3): Filii vero illegitimi clericorum nec hæreditatem paternam ac-

(1) Leyes 1.ª y 2.ª, tit. 18. lib. 10 de la Novis. Rec.

(2) Ita apparet ex narratione Hieronymi Zurita et Egidii Gonzalez Davila, in Teathro ecclesiæ Ovetensis, fol. 42, ed. ap. Matr. 1635.

(3) Ley 12, tit. 20, libro 10 de la Noviss. Recop.

quirere possunt, nec etiam legata (1): Religiosi vero vetabantur succedere in bona propinquorum qui sine testamento deciderant (2): hoc tamen abolitum fuit anno 1837.

—Ultimæ voluntates commutari possunt?

R. «In commutationibus ultimarum voluntatum, quæ non nisi ex juxta et necessaria causa fieri debent, Episcopi, tamquam delegati Sedis Apostolicæ, summarie et extrajudicialiter cognoscant, nihil in precibus, tacita veritate, vel suggesta falsitate fuisse narratum; priusquam commutationes prædictæ executioni demandentur.» (Sess. XXII, cap. 6).

—Quid de fidelium suffragiis et Purgatorio Trid. Canones?

R. «Præcipit Sancta Synodus Episcopis, ut sanam de Purgatorio doctrinam, a sanctis Patribus, et sacris Conciliis traditam, a Christi fidelibus credi, teneri, doceri, et ubique prædicari diligenter studeant. Apud rudem vero plebem difficiliore ac subtiliore quæstiones, quæque ad ædificationem non faciunt, et ex quibus plerumque nulla sit pietatis accessio, a popularibus concionibus secludantur.» (Sess. XXV, cap. initiali de purgatorio).

—Quid vero de superstitionis et falsis hac de re narrationibus?

R. «Incerta item, vel quæ specie falsi laborant, evulgari ac tractari non permittant. Ea vero quæ ad curiositatem quamdam, aut superstitionem spectant, vel turpe lucrum sapiunt, tamquam scandala et fidelium offendicula prohibeant.» (Ib.)

—De suffragiis autem adimplendis quid S. Synodus?

R. «Curent autem Episcopi, ut fidelium vivorum suffragia, Missarum scilicet sacrificia, orationes, eleemosynæ, aliaque pietatis opera, quæ a fidelibus pro aliis fidelibus defunctis fieri consueverunt, secundum Ecclesiæ instituta pie et devote fiant; et quæ pro illis ex testatorum fundationibus, vel alia ratione debentur, non perfunctorie, sed a sacerdotibus, et Ecclesiæ ministris, et aliis, qui hoc præ-

(1) Ib. ley 4.

(2) Ib ley 17.

tare tenentur, diligenter et accurate persolvantur.» (Ib.)

—Sumptus funeris e qua assis hæreditarii parte deponuntur?

R. Ex quinta bonorum relictorum parte, de qua testator, etiam necessarios hæredes habens, libere disponit (1).

—Possunt parochi interesse testamentorum scriptioni?

R. Af. Et non solum illis interesse sed etiam illa scribere ubi testamentum forale conscribitur; in Aragonia, Cathalonia et Navarra.

—Quid de hoc Aragonense forum?

R. «Si testator decedat in eremo creditur super testamento duobus spondalariis, qui sint septem annorum aut ultra, et isti septennes possunt esse spondalarii in omni testamento. Secus tamen est in loco populato, quoniam sunt necessarii duo vicini legitimi *cum Capellano loci*, si valeat interesse. Et si fiat testamentum uti decet, tantum ad minus maneant habitantes spondalarii prout possunt esse et creditur eis. Sine autem Capellano loci credatur cum aliquo vicinorum» (2).

—Quid pro Cathalonia?

R. Parochi ibi ad annum usque 1736 notarii fuerunt et publica fide donati ad omnes actus vitæ civilesque contractus, ab eo tamen tempore tantum ad testamenta exaranda, unde ab ipsis condita testamenta tamquam a publico tabellione condita habentur» (3).

—Quid vero faciendum cum his testamentis in Aragonia et Navarra a parochis conditis?

R. Adveratione indigent, id est actu judiciali quo in

(1) «La cera, Misas y gastos del enterramiento se sacan con las otras mandas graciosas del quinto de la hacienda del testador y no del cuerpo de la hacienda.» (Ley 9, tít. 20, lib. 10 de la Novis. Recop.)

(2) Fuero 1.º de Tutoribus, lib. 5.º
Pro Navarra citatur etiam lex 3.ª, tit. 7, libri 3. Noviss. Recopil. Navarra.

(3) Eadem fide donabantur ex Regio privilegii Capellani celebris Xenodochi Cæsaraugustani, et etiam monachi celebris monasterii Cisterciensis Petrensis (*de Piedra*) pro his qui in suo eremo vitam claudebant.

publicam scripturam redigantur (1): in Navarra dicitur *abonimiento*.

—Quid civiles leges Hisp. de legatis confessori in testamento relictis?

R. Prohibitum ut clericos, sive sæculares sive regulares, qui in articulo mortis ægrotantibus assistunt, esse fidei-jussores nec legatarios eorum (2).

—Testamenta clericorum possunt aperiri ab ecclesiastico iudice?

R. N. Nam hoc peculiare civilis iudicis est (3); et etiam ex antiquis legibus, quamvis hæres clericus esset (4).

—Possunt qui capite plectuntur testamentum condere?

R. Af. Permissum erat etiam ex Taurinis nostris legibus in Noviss. Recop. inclusis (5).

LECTIO C.

FINIS CHRISTIANÆ VITÆ, SEU MORS CHRISTIANA.

—Quænam nobis offert Ecclesia auxilia in fine christi-
næ vitæ?

R. Præter alia solatia et subsidia, præsertim Dominicum Corpus in viatici formæ ægrotantibus ductum, et Extremæ Unctio.

—Quid de Sacræ Eucharistiæ sacramento asservando et ad infirmos deferendo?

R. «Consuetudo asservandi in sacrario sanctam Eu-

(1) Sententia Tribunalis Supremi, lata die 20 Martii, anni 1866, et etiam Regia schedula lata die 7 Februarii hujus anni 1867, in qua datur forma pro adervatione horum testamentorum in Aragonia. «Art. 1.º La adveracion de dichos testamentos se practicarán con las solemnidades establecidas por los fueros de Aragon ante el juez de primera instancia correspondiente.»

(2) Ley 15, tit. 20, lib. 10 de la Noviss. Recop., lata a Carolo III, die 25 Sept. 1770. «Que no valgan las mandas que fueren hechas en la enfermedad de que uno muere á su confesor, sea clérigo ó religioso, ni á deudo de ellos, ni á su Iglesia ó Religion, para exentar los fraudes referidos.»

(3) Ley de Enjuiciamiento civil: art. 1390.

(4) Ley 6, tit. 17, libro 10 de la Noviss. Recop.

(5) lb. ley 4.ª.

charistiam adeo antiqua est, ut eam sæculum etiam Nicæni Concilii agnoverit. Porro deferri ipsam sacram Eucharistiam ad infirmos, et hunc usum diligenter in Ecclesiis conservari, præterquamquod cum summa æquitate, et ratione conjunctum est, tum multis in Conciliis præceptum invenitur, et vetustissimo Catholicæ Ecclesiæ more est observatum. Quare sancta hæc Synodus retinendum omnino salutarem hunc et necessarium morem statuit.» (Sess. XIII, cap. 6).

—Propositio contraria est hæretica?

R. Af. «Si quis dixerit, non licere sacram Eucharistiam in sacrario reservari, sed statim post consecrationem adstantibus necessario distribuendam; aut non licere, ut illa ad infirmos honorifice deferatur; anathema sit.» (Ejusdem Sess. can. 7).

—Ecclesia Hispana hoc subsidium aliquando peccatoribus negavit?

R. Af. Sed tantum pro gravissimis delictis, et præsertim in reincidentia casibus; nam in sæculi IV Conciliis, præsertimque in Illiberitano, dicitur—«*nec in fine detur communicatio.*»

Sic tres primi Canones Illiberitani contra apostatas, qui cum adulti acceperint baptismum idolos sacrificant, idemque contra eos qui aliquos maleficiis occidunt (can 4); et in aliis pluribus quos citare nimis prolixum foret.

—Attamen hi canones non tantum communionem in viatici forma sed etiam privationem absolutionis præseferbant?

R. Sic dictum est a variis et gravibus juris Canonici scriptoribus, præsertim in interpretatione Sardicensis Canonis contra indebitas Episcoporum translationes. Hoc autem ab Ecclesiæ charitate, lenitate et mansuetudine abhorere videtur. Privare enim infirmum magno et utilissimo viatici solatio in illis angustiis, gravissima et durissima pœna est, ut noscet quilibet pius catholicus, qui veram fidem habeat et secundum illam operetur et vivat.

Privare autem pœnitentem et vere contritum etiam absolutione quæ cum atritione juncta illum salvaret, durissimum et ab Ecclesiæ praxi absonum est, cum non sit ita

facile veram contritionem habere ut vulgus imperitorum credit. Ecclesia autem non nisi impœnitentes dedit in interitum Satanae.

—Apparet ex aliquo Canone Hispano viaticum tantum illis reincidentibus et gravissimis peccatoribus negatum?

R. Ex Canone tertio Illiberitano, in quo non tantum dicitur communio, sed *Dominica communio*; in hoc vero loqui videtur de communione Corporis Domini, non de absolutione. «Item ipsi (*flamines*) si post pœnitentiam fuerint mæchati, placuit ulterius eis non esse dandam communionem, *ne lusisse de Dominica communione videantur.*» Ergo non de ecclesiastica communione sed de sumptione Domini Corporis sermo erat.

—Quid hac de re Hispanæ leges?

R. Lex tertia Noviss. Recop. piïssimis, durisque pœnis minatur illi qui in mortis articulo pœnitentiæ et viatici sacramento non munitur, nam dimidiam bonorum partem eum in pœnam ammittere jubet (1).

Hæc autem in usu non est, cum inter delicta novi pœnalis codicis non inveniatur, quamvis tempore Adepsoni XI et sæculo XIV data fuerit.

—Medici tenentur infirmos monere ut confiteantur?

R. Af. Ex Partitarum legibus (37 tit. 4, partida 1.^a) et recentioribus in Noviss. Recopilatione (2), latis ab Imperatore Carolo V, ejusque filio, anno 1548, petentibus Regni Curiis.

—Reo capite plectendo Sacra Eucharistia datur?

R. In Hispania ante Tridentini tempora negabatur: posterius vero, ab anno 1569, concessa fuit illis, ex motu proprio Sancti Pii V, qui quidem incipit: «*Cum sicut acce-*

(1) «Todo fiel cristiano al tiempo de su finamiento sea tenuto de confesar devotamente sus pecados y rescebir comunion del Sacramento Santo de la Eucaristia, segun lo dispone la Santa Madre Iglesia: el que no lo ficiere e finire sin confesion etc.» (Ley 3, tit. 1.º, lib. 1.º de la Noviss. Recop.)

(2) Ley 1.ª, tit. 11, lib. 8.º de la Noviss. Recop.: «Mandamos que los médicos y cirujanos guarden lo dispuesto por Derecho Canónico en advertir á los enfermos que se confiesen, principalmente en enfermedades agudas.»

pimus» et ad ejus mentem data fuit lex hodie recopilata et in usu (1).

—Quid de Extremæ Uctionis sacramento S. Synodus, tamquam fine seu consummatione *christiana vitæ*?

R. «Illud non modo pœnitentiæ, *sed et totius christiana vitæ*, quæ perpetua pœnitentia esse debet, consummativum existimatum est a Patribus. Primum itaque, circa illius institutionem, declarat, et docet, quod clementissimus Redemptor noster, qui servis suis quovis tempore voluit de salutaribus remediis adversus omnia omnium hostium tela esse prospectum, quemadmodum auxilia maxima in Sacramentis aliis præparavit, quibus christiani conservare se integros, dum vixerint, ab omni graviore spiritus incommodo possint; ita Extremæ Uctionis Sacramento finem vitæ tamquam firmissimo quodam præsidio, munivit. Nam etsi adversarius noster occasionem per omnem vitam quærat et captet, ut devorare animas nostras quoquo modo possit: nullum tamen tempus est, quo vehementius ille omnes suæ versutiæ nervos intendat ad perdendos nos penitus, et a fiducia etiam, si possit, divinæ misericordiæ deturbandos, quam cum impendere nobis exitum vitæ perspicit.»

(1) Ley 4.^a, tit. 1.º, lib. 1.º de la Noviss. Recop.

PARS NONA.

De ecclesiasticis judiciis.

LECTIO CI.

DE JUDICIIS IN GENERE.

—Quid est iudicium?

R. Disceptatio legitima inter partes coram iudice competenti, quæ sententia finitur.

—Est idem ac processus?

R. Af. Processus autem dicitur series actuum coram iudice competenti, eos dirigente ad veritatem agnoscendam, ut legitime possit jus in sententia dicere.

—Quid est instantia?

R. Processus de iudice ad iudicem continuatio.

—Est idem lis (Hispanice *pleito*) ac causa?

R. Af. Sed ex usu fori prima vox applicatur potius civilibus judiciis, secunda vero criminalibus.

—Quot sunt iudicii species?

R. 1.º Ratione fori et materiæ dividitur in ecclesiasticum et sæculare. Illud ad spiritualia, ecclesiastica et etiam mixta, hoc vero ad profana et mere temporalia.

2.º Ratione facti, in civile et criminale: hoc ad puniendam mala et sarcinandas criminis injurias: illud vero ad jus suum cuique reddendum.

3.º Ratione formæ et solemnitatis, in ordinarium, summarium, et sumarissimum seu extrajudiciale.

4.º Ratione domini, in petitorium et possessorium, prouti litigatur de proprietate et dominio, vel tantum de possessione retinenda, recuperanda, vel acquirenda.

5.º Ratione personarum, simplex, duplex et tertiarium. Simplex in quo sunt actor et reus, demandator et deman-

datum: duplex in quo ambo ad invicem actores et demandati sunt, sicuti in reconventionem et mutua petitione.

Tertiarium (vulgo *tercerias*) in quo novus actor contra demandantem et demandatum insurgit, eorum jura convellens.

6.º Iudicium strictum, et mere gubernativum. Hoc in actibus voluntariæ jurisdictionis et administrativis exercetur, nec confundendum est cum iudicio bonæ fidei, in quo non jure stricto sed bona fide et ex æquitate agitur.

7.º Ratione iudicis in primam, secundam et ultiores instantias: quando ulterius appellandi facultas non est definitivum dicitur.

—Quænam est causarum divisio jure Tridentino?

R. Sunt civiles et criminales: 2.º primæ instantiæ et appellatæ: 3.º simplices et graves: 4.º judiciales et extrajudiciales: 5.º ordinariæ et exceptæ: hæc vero miserabilium personarum et exemptorum; de quibus suis locis dicitur.

—Tenetur iudex ecclesiasticus sequi omnino iudiciorum sæcularium ordinem?

R. Neg. In causis spiritualibus et mere ecclesiasticis: in aliis autem mixti fori, vel mere temporalibus, expedit eum sequi in catholicis regionibus, ad vitandas cum sæculari potestate controversias, non autem jure fori sed jure poli, ut dici solet.

—Quid hac de re Hispaniensis in vigore lex?

R. Lege civili, lata anno 1855, quam dicimus *Ley del Enjuiciamiento civil*, art. 1414 ipsiusque pœnultimo, jubetur servari hunc civilem procedendi modum apud omnia Tribunalia quæ alium specialem non habeant (1).

—Quid inde?

R. Legis tenore obligantur tantum iudices et Tribunalia quæ *non habent specialem legem*, sed iudices Ecclesiæ et Tribunalia Ecclesiæ habent specialem legem jure communi Decretalium et Jure Trident., quæ quidem in Hisp. leges sunt; ergo iudices ecclesiastici in Hisp. non tenentur

(1) «Todos los jueces y tribunales, cualquiera que sea su fuero, que no tengan ley especial para sus procedimientos, los arreglarán en los pleitos y negocios civiles de que conozcan á las disposiciones que anteceden.» (Art 1414).

ejus vigore ad strictam observantiam legis processalis civilis, sed tantum ex æquitate et benevolentia.

Alias etiam hæc lex impossibilis est Judici Ecclesiastico in aliquibus casibus, et ad impossibile nemo tenetur.

—Quibus in casibus imposibilis est?

R. In causis matrimonialibus, in quibus, sub nullitatis pœna, defensor matrimonii agere debet: attamen illa nihil de hujus actibus, nec de defensoris munere habet.

2.º In causis appellationis a suffraganeo ad Metropol. cujus tribunal unipersonale est: lex tamen collegiatum tribunal supponit, jubetque ponentem eligi, iudices tribu- nalis collective agere, aliaque propria collegii, quæ Metro- politano impossibilia sunt.

3.º In appellationibus ad Rotam, in qua solemnitates adhibentur quæ in citata lege ignotæ sunt, veluti designa- tio ponentis ex Brevi a Nuntio dato, et alia.

—Potest autem iudex ecclesiasticus juxta hanc legem procedere, quin ecclesiasticarum legum temerator existat?

R. Af. Excepto appellationis tempore, cujus spatium majus est lege canonica quam civili.

In aliis vero quum procedendi modus in Hispaniensibus curiis, magna ex parte, e Decretalibus assumptus fuerit, lexque sæcularis nostra hodiedum vicens, supradicta non processalem methodum novum induxerit, sed consuetum apud nos magna cum prudentia et peritia reformaverit, facillime potest iudex ecclesiasticus illi indulgere, quin ecclesiasticam violet disciplinam.

—Quomodo hoc fieri potest?

R. Jure Tridentino nulli sunt legales nec fatales ter- mini, nec fixum et præstabilitum temporis spatium, sed biennium datur ad finiendam litem; ergo potest civilis legis tempora seu terminos servare intra biennium, quin Triden- tini sanctionem violaverit.

E contra lex civilis nullum testium numerum præfixit, lex autem canonica non plus quam 40 testes ad probatio- nem admittit: liberum est ergo ecclesiastico judici intra hunc quadragenarium numerum testes admittere, cum sæ- cularis lex liberum illum relinquat.

—Quibus ergo in causis iudex ecclesiasticus civilem procedendi modum hodie sequitur?

R. In causis mere temporalibus, in quibus clericus immunitate gaudet, et a laico ad ecclesiasticum tribunal pulsatur, et ex causa mere profana, puta in contractu emptionis, præstationis pecuniæ, ex contractu reali, nempe mutuo, deposito vel commodato; in his enim agit ju- dex ecclesiasticus, contra clericum demandatum, quod in aliis regionibus extra Hispaniam non patiuntur illarum gen- tium leges, sed clerici conveniuntur ante sæcularem ju- dicem.

—Ratione materiæ quænam sunt præcipuæ causæ civiles ecclesiasticæ?

R. Præcipuæ sunt matrimoniales, aliquæ, non omnes, beneficiales, funerales, decimales, nullitatis professionis, controversiæ præminentiarum inter ecclesias, præminen- tiarum inter clericos, jurium parochialium, oblationum, et sponsalium.

—Omnes istæ sunt jurisdictionis contentiosæ materia?

R. Neg. Aliquando enim exercentur aliquæ earum sine contradictione partium.

—Quæ sunt jurisdictionis voluntariæ?

R. Beneficiorum unio et divisio, suppressio vel creatio, tam curatorum quam simplicium.

2.º Bonorum ecclesiasticorum alienatio.

3.º Dispensationes in matrimonialibus.

4.º Juris patronatus acquisitio, vel probatio si non sit contradictio.

5.º Juris patronatus exercitium.

Et alia plura hujus generis, quæ enumerare longum foret.

—Possunt esse hæc omnes jurisdictionis contentiosæ?

R. Af. Ubi sit qui legitime contradicat.

—Jure Tridentino aliquæ causæ dicuntur exceptæ?

R. Af. Ait enim «Ab his excipiantur causæ, quæ juxta canonicas sanctiones apud Sedem Apostolicam sunt trac- tandæ; vel quas ex urgenti, rationabilique causa indicave- rit Summus Romanus Pontifex per speciale rescriptum signaturæ Sanctitatis Suæ, manu propria subscribendum,